

ХОРЕОГРАФІЯ

УДК 793.33 «19/20»

Цитування:

Павлюк Т. С. Історія розвитку бальної хореографії у Південно-Африканській республіці. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць*. 2021. Вип. 40. С. 72-76.

Павлюк Тетяна Сергіївна,
доктор мистецтвознавства, доцент
Київського національного університету
культури і мистецтва
<https://orcid.org/0000-0002-3940-9159>
24caratsofart@gmail.com

Pavliuk T. (2021). The history of the development of ballroom choreography in the Republic of South Africa. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. prats'*, 40, 72-76 [In Ukrainian].

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БАЛЬНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ У ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Мета статті полягає в аналізованні тенденцій розвитку бальної хореографії у Південно-Африканській республіці. **Методологія дослідження** базується на принципах об'єктивності, історизму, багатофакторності, системності, комплексності, розвитку та плюралізму, а для досягнення мети – використані методи наукового пізнання: проблемно-хронологічний, конкретно-історичний, статистичний, описовий, логіко-аналітичний. **Наукова новизна.** Здійснена спроба наукового дослідження актуальних питань історії розвитку бальної хореографії у Південно-Африканській республіці. **Висновки.** Універсальність хореопластичної мови бального танцю призводить до того, що навіть у тих регіонах, де бальна хореографія історично розцінювалась як мистецтво чужинців (завойовників і колонізаторів), що суперечить місцевим художньо-естетичним традиціям, виконання бальних танців стає частиною місцевої танцювальної культури. Окрім того, саме бальна хореографія є тим самим інтегративним елементом, що поєднує колись зовсім далекі від західного мислення локальні культури з системою глобального світобачення. Міжнародна співпраця танцюристів-аматорів і професіоналів є перспективною з погляду культурної взаємодії та обміну досвідом у галузі хореографічного мистецтва. Загалом, аналіз досвіду Африки дозволяє зробити висновок, що після проходження етапу своєрідної «націоналізації» та адаптації з боку місцевої етики й естетики, бальна хореографія органічно вливається у систему організації дозвілля, сценічно-екранного мистецтва та спорту. На сьогоднішній день з погляду розвитку бальної хореографії для Африки актуальним залишається лише подолання труднощів економічного характеру. За умов урядової підтримки бальна хореографія функціонує як важливий ресурс оздоровлення, виховання, соціалізації населення, вона здатна вписатися у національну систему освіти, дозвілля, культури та спорту переважної більшості країн Африки.

Ключові слова: бальна хореографія, бальний танець, конкурсний танець.

Pavliuk Tetiana, Doctor of Art History, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts

The history of the development of ballroom choreography in the Republic of South Africa

The purpose of the article is to analyze trends in the development of ballroom choreography in the Republic of South Africa. **Research methodology** is an organic set of basic principles of research: objectivity, historicism, multifactorial, systematicity, complexity, development, and pluralism, and to achieve the goal, the following methods of scientific knowledge are used: problem-chronological, concrete historical, statistical, descriptive, logical- analytical. **Scientific Novelty.** An attempt was made to research the topical issues of the history of the development of ballroom choreography in the Republic of South Africa. **Conclusions.** The versatility of the choreoplastic language of ballroom dance leads to the fact that even in those regions where ballroom choreography was historically regarded as the art of outsiders (conquerors and colonizers), which contradicts local artistic and aesthetic traditions, ballroom dancing becomes a part of the local dance culture. In addition, it is the ballroom choreography that is the very integrative element that connects local cultures that are quite far from Western thinking with the global worldview system. International cooperation between amateur dancers and professionals is promising in terms of cultural interaction and exchange of experience in the field of choreographic art. In general, the analysis of the African experience allows us to

conclude that after passing through the stage of a kind of "nationalization" and adaptation by local ethics and aesthetics, ballroom choreography organically merges into the system of organizing leisure time, scenic screen art, and sports. To date, from the point of view of the development of ballroom choreography for Africa, only the overcoming of economic difficulties remains relevant. In the context of government support, ballroom choreography functions as an important resource for recovery, education, socialization of the population; it is able to fit into the national system of education, leisure, culture, and sports in the vast majority of African countries.

Keywords: ballroom choreography, ballroom dance, competition dance.

Актуальність теми досліджень. Політична, економічна та соціальна ситуація XIX–XX ст. сприяла розвитку бальних танців у Південній Африці. У перші десятиліття XX ст. у Південній Африці поширилися модні на той час в Європі та Північній Америці уанстеп і тустеп, фокстрот, танго, вальс-бостон. Всі вони стали популярними серед широкого кола місцевої публіки. Внаслідок тривалих культурно-економічних стосунків з Великобританією місцева хореографічна культура відчула значний вплив британської школи бальних танців. Перемога англійців після англо-бурської війни посилила цю тенденцію, що сприяло активному розвитку бальної хореографії в Південній Африці. У перші десятиліття XX ст. бальні танці стали розглядатися не лише як дозвілля для вищого та середнього класу, а й як частина естетичної освіти дітей та молоді. У перші десятиліття XX ст. виникли й південно-африканські асоціації вчителів танців. Хоча бальними танцями в основному займалися представники середнього класу білих, специфіка цього виду мистецтва зробила його привабливим для інших соціальних груп. За підтримки уряду бальні танці увійшли в широку соціальну практику серед більшості поліетнічного міського населення Південної Африки. Тому актуальність дослідження зумовлена саме необхідністю аналізування тенденцій розвитку бальної хореографії у Південно-Африканській республіці.

Мета статті полягає в аналізі тенденцій розвитку бальної хореографії у Південно-Африканській республіці.

Аналіз публікацій засвідчив наявність багатьох наукових праць, присвячених вивченню процесу становлення та розвитку бальної хореографії. Проте зарубіжними та вітчизняними дослідниками (О. В. Касьянова, Д. Д. Базела, Р. Е. Воронін, Н. О. Горбатова, М. В. Богданова, О. М. Вакулєнко, та ін.) означене питання не розглядалося.

Покажемо шлях розвитку бальної хореографії у Південно-Африканській республіці. Історія бальних танців у цьому регіоні походить з далекого XIV ст., коли тут

оселилися перші спільноти португальців. Бальні танці органічно входили в суспільне життя Південної Африки з кінця XVII ст. до XIX ст. Вони були невід'ємною частиною культури білих переселенців. Кожен із новоприбульців привносив свої народні та соціальні танці у побут міського населення колоністів. Незабаром бальна хореографія стала символом престижного способу життя вищого світу. Найбільш популярними танцями бальних зібрань на початку XIX ст. були менует, кадрили, котильйон, контрданс. У середині XIX ст. поширення набули вальс, полька, мазурка, залишалися популярними кадрили та котильйон. Наприкінці XIX ст. у ПАР існувала сформована бальна культура, яка мало чим відрізнялась від європейської (танцювальні програми, бальна мода, розсилка запрошень, бали-маскаради, благодійні танцювальні зібрання тощо) [2].

На початку XX ст., із поширенням таких космополітичних мистецьких явищ, як джаз, німе кіно, грамофонні платівки та багато іншого, виріс попит і на різноманітні форми дозвілля, у тому числі на соціальні танці. У перші десятиліття XX ст. у Південній Африці поширилися модні на той час в Європі та Північній Америці уанстеп і тустеп, фокстрот і танго (в різних своїх варіаціях), а також вальс-бостон. Всі вони стали популярними серед широкого кола місцевої публіки. Не зважаючи на політику апартеїду та багато пов'язаних з цим соціальних та внутрішньополітичних проблем, бальні танці не залишилися «мистецтвом білих», здобувши широку підтримку серед різних етнічних груп населення ПАР.

Внаслідок тривалих культурно-економічних стосунків з Великобританією (ПАР була її колонією двічі — в період 1795-1803 та 1806-1961 рр.), місцева хореографічна культура відчула значний вплив британської школи бальних танців. Перемога англійців після англо-бурської війни (1899-1902 рр.) посилила цю тенденцію, що сприяло активному розвитку бальної хореографії в Південній Африці [2].

Сюди були експортовані всі соціальні заходи великобританського стандарту (наприклад, клубні, садові, салонні танцювальні вечірки, дансхоли — все, що розважало британський вищий і середній клас у цей період). Хоча хореографія вальсубостону, фокстротів та танго значно відрізнялась від манірних кадрилией та котильйонів попереднього століття своїми близькими контактами між партнерами, вона не викликала спротиву в широкій південно-африканській публіки, як це було у Великобританії. Єдиним виключенням була нищівна критика лідерів християнських громад, де переважна більшість вірян була африканерами, тобто нащадками автохтонного чорного населення. Спеціалізовані видання з протестантської тематики попереджали про небезпеку «морального падіння» внаслідок захоплення дансінгами, наголошували на тому, що бальні танці — це мистецтво білих колонізаторів, яке відриває чорне населення від традиційного способу життя [1, с. 105-107].

Проте спрощені форми бальної хореографії швидко входили в дозвілля чорношкірого населення у формі соціальних танців, особливо в місцях, де мешкали робітники шахт і заводів. Танцювальні вечірки, які нерідко супроводжувалися зловживанням алкоголю і порушенням законів, були дуже популярні серед чорношкірого населення. Але, оскільки такі заходи все ж таки вимагали витрати певних коштів, до такого виду дозвілля були залучені не самі бідні прошарки суспільства.

Складні міжрасові стосунки в Південній Африці впливали на розвиток бальної хореографії інколи в химерних формах. Наприклад, з 1920-х рр. для чорношкірого населення міст була встановлена комендантська година. Наслідком стала не відміна танцювальних вечірок, а перетворення їх на нічні зібрання, які тривали до ранку. Це не викликало заперечень з боку уряду: збереглись численні дозволи генерал-губернаторів на відкриття та функціонування елітних «чорних» клубів, відвідувачі яких відчували себе більш «європейцями», ніж нащадками місцевих етнічних груп [1, 107–108]. Специфікою таких зібрань був значний відхід від танцювальних стандартів, на класичні рухи та фігури накладалися варіації та імпровізації із значним впливом народної хореографії. Це саме стосувалося музичного супроводу — жива музика у виконанні «кольорових» музикантів поставала як джазові

обробки популярних танго, фокстротів і вальсів.

У перші десятиліття XX ст. бальні танці стали розглядатися не лише як дозвілля для вищого та середнього класу, а й як частина естетичної освіти дітей та молоді. Численні танцкласи почали відкриватися у коледжах та університетах. Популярність танцювальних заходів стала підставою для того, що в систему підготовки військових офіцерів була введена бальна хореографія. У перші десятиліття XX ст. виникли й південно-африканські асоціації вчителів танців, а перший національний турнір з бального танцю відбувся у 1928 р. у Йоханесбурзі.

Найбільш улюбленим форматом серед місцевої еліти та середнього класу стали садові вечірки, які проходили на свіжому повітрі у спеціально організованому ландшафтному просторі та збирали подеколи до 800-1000 осіб. Такі заходи зазвичай супроводжувала жива музика у виконанні оркестру або ансамблю (в залежності від масштабів зібрання). Популярність садових вечірок призвела до того, що Південно-африканська залізниця підлаштовувала свій розклад під часи прибуття та роз'їзду гостей [1, 102].

Для середнього класу по всіх містах країни організовували клубні вечірки, які працювали за комерційним принципом. Тут можна було потанцювати, купивши вхідні квитки та алкоголь.

У цей період продовжувалася й практика благодійних балів, яка розпочалася ще у XIX ст. Наприклад, у 1938 р. у Коттеслоу було проведено танцювальний вечір, де збирали кошти на утримання військових ветеранів і інвалідів, а також їх літніх дружин і вдів. Також дружини високопосадовців влаштовували благодійні бали на користь лікарень, дитячих будинків, товариств сліпих. Показово, що подібні заходи проводили не лише громади переселенців з Європи чи їхніх нащадків, а й інші етнічні спільноти, наприклад, китайська та індійська [1, 103].

Значного поширення бальна хореографія набула після другої світової війни, коли відбувся процес стандартизації європейської та латиноамериканської програм. Розвиток бальних танців у країні відбувався за європейським та американським зразком: тут працювали численні клуби, танцкласи, проводили локальні та національні турніри й конкурси.

У 1950-60-х рр. одними з лідерів бальної хореографії у ПАР були Білл і Боббі Ірвін. Вони брали участь у міжнародних змаганнях в

інших країнах світу, демонструючи високий технічний та художній рівень. Ця талановита пара створила власну школу бальних танців. У 1970 р. Білл і Боббі Ірвін видали книгу, де описали історію своєї танцювальної кар'єри, погляди на шляхи розвитку мистецтва бальної хореографії та педагогічні методи роботи з молодими танцюристами [3]. По всіх великих містах республіки відкриті школи бальних танців, у тому числі міжнародні франшизи на кшталт танцкласу Фреда Астера [4].

За європейськими стандартами відбувалося введення бальної хореографії у медіакультуру. Місцева преса, радіо та телебачення висвітлювали всі значні події зі світу бального танцю. На початку 2000-х рр. у ПАР було експортовано британський формат *Strictly come dancing*, який став дуже популярним у країні.

Отже, політична, економічна та соціальна ситуація XIX-XX ст. ст. сприяла розвитку бальних танців в Південній Африці. Хоча бальними танцями в основному займалися представники середнього класу білих, специфіка цього виду мистецтва зробили його привабливим для інших соціальних груп. За підтримки уряду, бальні танці увійшли в широкую соціальну практику серед більшості поліетнічного міського населення Південної Африки [7].

Федерація спортивних танців Південної Африки (*Federation of DanceSport South Africa FEDANSA*) сформувалася у 1994 р. після об'єднання чорношкірих та білих студентських танцювальних організацій. Це утворення означало зміни у внутрішньополітичному житті країни і певним чином сформувало кредо сучасної діяльності організації, яка ставить спортивні танці, у тому числі бальну хореографію, понад усіх расових, гендерних, соціальних та інших упереджень.

З 2010 р. Південно-Африканська республіка є повноправним членом WDSF. У 2009 р. у місті Дурбан було проведено світовий Кубок зі спортивно-бального танцю.

Бальна хореографія присутня як складова сучасної культури й інших країн Субсахарської Африки. Станом на 2020 р. членами WDSF є Ботсвана, Камерун, Зімбабве, Лесото, Марокко. Проте в інших африканських країнах, наприклад Нігерії, є також танцюристи міжнародного класу. Зазвичай вони починають танцювати у місцевих коледжах, а вдосконалюють свою техніку до високого рівня під час навчання в закордонних університетах. Повертаючись додому деякі з

них відкривають власні школи бальної хореографії, що сприяє її популяризації.

Загальною тенденцією розвитку цього виду мистецтва в регіоні є високий соціальний престиж: бальні танці є формою дозвілля та предметом професійної діяльності серед міського населення середнього та вищого класу, вони входять у програму приватних навчальних закладів і університетів та культивуються як частина урочистого церемоніалу при дипломатичних представництвах, посольствах, урядових зустрічах неформального типу, а також як сценічні номери в деяких театрах і клубах.

Наукова новизна. Проаналізовано процеси розвитку бальної хореографії у Південно-Африканській республіці.

Висновки. Таким чином, універсальність хореопластичної мови бального танцю призводить до того, що навіть у тих регіонах, де бальна хореографія історично розцінювалась як мистецтво чужинців (завойовників і колонізаторів), що суперечить місцевим художньо-естетичним традиціям, виконання бальних танців стає частиною місцевої танцювальної культури. Окрім того, саме бальна хореографія є тим самим інтегративним елементом, що поєднує колись зовсім далекі від західного мислення локальні культури з системою глобального світобачення. Міжнародна співпраця танцюристів-аматорів і професіоналів є перспективною з погляду культурної взаємодії та обміну досвідом у галузі хореографічного мистецтва.

Загалом аналіз досвіду Африки дозволяє зробити висновок, що після проходження етапу своєрідної «націоналізації» та адаптації з боку місцевої етики й естетики, бальна хореографія органічно вливається у систему організації дозвілля, сценічно-екранного мистецтва та спорту.

На сьогоднішній день з погляду розвитку бальної хореографії для Африки актуальним залишається лише подолання труднощів економічного характеру. За умов урядової підтримки бальна хореографія функціонує як важливий ресурс оздоровлення, виховання, соціалізації населення, вона здатна вписатися у національну систему освіти, дозвілля, культури та спорту переважної більшості країн Африки.

Література

1. Green A. Entering the ballroom: a history of ballroom dancing in South Africa to the mid twentieth century. S.A. Tydskrif vir Kultuurgeskiedenis. 21(1), Junie 2007. p. 93-109.
2. History. Dance masters of America. URL: <https://dancemastersofamerica.org/about-us/history> (дата звернення 03.03.2021).
3. Irvine B., Irvine B. The dancing years. L.: Published by W.H. Allen, 1970. 176 p.
4. Johnston R. A history of dancing. London, 1906. 211 p. URL: <https://archive.org/details/ahistorydancing00stgoog/page/n8/mode/2up> (дата звернення: 03.03.2021).
5. Silvester V. Modern Ballroom Dancing: History and Practice. London: Stanley Paul, 1977. 249 p.
6. Silvester V. The Art of the Ballroom; foreword by Philip J. S. Richardson. London: Herbert Jenkins, 1936. 162 p.
7. The History of Latin-American Dancing. URL: <https://brebru.com/musicroom/latin/dancing.html> (дата звернення 03.03.2021).
8. The International Dance Organization : official web-site. URL: <https://www.wdcdance.com/> (дата звернення 03.03.2021).

References

1. Green A. (2007). Entering the ballroom: a history of ballroom dancing in South Africa to the mid-twentieth century. S.A. Tydskrif vir Kultuurgeskiedenis. pp. 93-109. [in English]
2. History. Dance Masters of America. URL: <https://dancemastersofamerica.org/about-us/history> [in English]
3. Irvine B. (1970). Irvine B. The dancing years. L.: Published by W.H. Allen. [in English]
4. Johnston R. (1906). History of dancing. London. URL: <https://archive.org/details/ahistorydancing00stgoog/page/n8/mode/2up> [in English]
5. Silvester V. (1977). Modern Ballroom Dancing: History and Practice. London: Stanley Paul. [in English]
6. Silvester V. (1936). The Art of the Ballroom; foreword by Philip J. S. Richardson. London: Herbert Jenkins. [in English]
7. The History of Latin-American Dancing. URL: <https://brebru.com/musicroom/latin/dancing.html> [in English]
8. The International Dance Organization: official website. URL: <https://www.wdcdance.com/> [in English]

*Стаття надійшла до редакції 27.08.2021
Отримано після доопрацювання 17.09.2021
Прийнято до друку 24.09.2021*